

רשמים מביקור בקבוצת כנרת

שאמנם צדקו בוקרי כנרת בשיטתם ה"מודרנית" בפיטום; ורק ביחס לעגלים שעמדו באותו זמן בפני הכנה לשוק היה בדעתי להעיר את תשומת הלב לכך שהם היו זקוקים באותה עונה לתוספת חלבונת מסויימת כדי להקנות להם את ברק הפיטום המושלם. לא היה באפשרותי לקבל מספרים מפורטים על האספקה כולה (לסוגיה השרנים) הניתנת לעגל בשר מיום היוולדו ועד להוצאתו לשוק, כי אין מנהלים רשימות מיוחדות על כך, אולם אין כל ספק כי ניצול יעיל של כל מיני הפסולת (גם מהשדות) בדיר העגלים האלה מביא עמו קימוץ רב בהוצאות והעיקר — הצלת מספוא רב־ערך מכליון. ארגון האיסוף של הפסולת מצריך אמנם יזמה והתמדה, אולם אין כל ספק שהעוסקים בדבר באים על שיהיה.

נדמה לי שהשיפור במצב הגופני של הפרות בימות החורף, כשהן עמדו במלוא הנובתן, הושג בעיקר הודות למנות האספסת שממלאות בשיעור ניכר את מקום התלתן, בהודשי החורף הראשונים. חידוש נוסף באספקת החורף בכנרת הוא התחמיץ; ואם לפני רובה של מנת המספוא הגס היה מצטרף בחורף מתלתן ומעט שחת וקש, הרי בשנת תשט"ז, למשל, סופק בחודש ינואר תפריט כולל שהורכב מ־22,000 יח"מ אספסת (47.3%), 6200 יח"מ תלתן (13.3%), תחמיץ תירס — 8000 יח"מ (17.2%), שחת אספסת — 8000 יח"מ (17.2%), שחת דגן — 2300 יח"מ (5%).

השינויים הבולטים באספקה הגסה בכנרת הם, אפוא: אספסת ירוקה בכל הודשי השנה בכמויות ניכרות (4—5 טון ליום בתשט"ז), תחמיץ תירס מנובמבר עד מרץ בכמויות של שני טון ליום וניסיון להאריך עונת התחמיץ גם לשאר חודשי השנה ע"י הכנת תחמיץ דגן עם סלק, גיוון אספקת הסלקים ע"י הכנסת הצנון היפני לחודשי החורף והאביב ולבסוף — שימוש נרחב יותר בשחת אספסת במקום שחת דגן. המרעה הזרוע משתרע אמנם על שטח של 85 דונם, אבל, כנראה, אינו ממלא לעת עתה תפקיד בעל ערך באספקה. התלתן ירד מ"גדולתו", אבל ממשיכים לגדלו וכן

פגשני פעם במקרה הח' מאיר פנס והומיני לבוא לכנרת ולראות מה נעשה ומה נתהדש בענף הבקר במשקם; אנסה למסור משהו מרשמי. התהלכתי בחברת ותיקי הענף משך שעות היתה לי האפשרות להסתכל ארוכות בפרות ובבגירי הבקר לגיליהם השונים, תוך קבלת הסברות מפורטות מפי המלווים אותי. בסיכום הביקור יצאתי מאושש, ולא רק ממצב העדר הדרכי כלכלתו, אלא גם, ואולי אף במידה רבה, מאופי טימיותם של העובדים ואמונתם בעתיד הענף. אמסור קודם כל על מה שראיתי ועל מצב הענף בתשט"ז ובסוף דברי ודאי אגע באילו בעיות, שהרי בלי בעיות אין לתאר את ההווי שלנו.

ביקורי חל בסוף ינואר, במזג אויר גשום, ולכל מבקר ברפתים בימות החורף, נודמן לא פעם לראות את הבהמות במצב עלוב, ולא רק בגלל הבוץ הדבק בהן: המספוא הירוק המימי בעונת החורף, מחסור בשחת וברפד מחד, ומאידיך — רוב הפרות במצב של הנבה גבוהה — עובדות אלה, הן שמטביעות את הותמן על מצבן הגופני העלוב של הפרות. לשמחתי יכולתי לציין שעדר הפרות הפתיעני ממש במצבו הדשן, אם כי רובו עמד בתנובה יומית ממוצעת של 22 ק"ג (לפרה חולבת). רושם נאה באופן מיוחד עשו עלי המבכירות ההרות והעגלות שעמדו בגיל ההרבעה. ענין מיוחד עורר בי עדר העגלים לבשר. הח' ולדי פירסם רשימה מיוחדת על "שיטת כנרת" בגידול עגלים אלה, ואמנם נוכחתי שיש מה ללמוד כאן, וכן הראוי ששיטה זו תמצא לה מחקים ברחבי הארץ, וביחוד במשקים הקיבוציים. במו עיני ראיתי את הארגזים מלאי השיירים מן המטבח ערוכים לחלוקה ליד איבוסים העגלים במרבק; הכמויות של כל מיני פסולת ממלאים חלק ניכר בהפריטם של עגלים אלה, ואין להכיר כלל במצבם הגופני אם העלו את בשרם בזכות יחידות מזון שיש לשלם עבורן את המחיר המלא או בזכות יחידות מזון, שדרכם הרגילה היתה לרדת לטמיון בבור האשפה או בערמת הזבל. מצבם הגופני של העגלים במרבק הוכיח לי

5 דמשקאיות, 4 בירותיות, 1 צידונית ו-1 מקומית (ערבית). אין, כמובן, להסיק מכאן איזו מסקנה שהיא בדבר השפעת „גזעיותה“ של אג היסוד על כושר הרבייה, הריבוי והקיום בתנאי המקום הזה, אלא שעובדות מעין אלה מוכיחות שוב כמה שונה הוא כושר וגורל ההתרחבות של אמהות המשמשות יסוד לפיתוח העדר. השתלטותן של המש האמהות הנ"ל בריבוי החישה, על כל פנים, את האחדת ההופעה החיצונית (מבנה הגוף, הגודל וכו') של העדר, כיוון שצאצאי האמהות הדמשקאיות „בטלו בשישים“. כיום, מראה רוב הפרות, כמראה הולנדיות טהורות, אלא שהן קלות במקצת מהפריות המקוריות. גם הצבע השחור-לבן השתלט בעדר, פרט לצאצאים בודדים של הפרים המעורבים, שמופיעים מדי פעם, כאילו למען הזכיר מחדש את „חוקי מנדל“ בהורשת הצבע.

מתקבל הרשם שגם בשאלת צוות העובדים אין קיימת בעיה בכנרת; „המזהיקנית האחרונה“, הח' אסתר, עברה אמנם ל„ענף“ אחר לאחר 35 שנים של עבודה ברפת, אבל אחד הבנים שלה ממשיך לקיים את מסורת הבוקרות במשפחה, והח' מאיר, גם הוא כוחו עמו ומשקיע את מעיניו בשיפור וקידום הענף; והנה „המשוגע“ לענף הבשר, הח' משה וולדי, שנצטרף לחבר הבוקרים, גם הוא מוצא ענין וסיפוק במפעל ויש, איפוא, לקוות שאין צפויים „משברים“ בעבודה, כפי שהם שכחים בשנים האחרונות במשקים לא מעטים.

השינויים במבנים (סככות, בית חליבה מורדני וכו') הולכים ונשלמים גם כאן ומשום כך הופחתה כמות העבודה שמשקיעים בטיפול, חליבה וכו'. בתשט"ז הושקעו 20 ימי עבודה לפרה ולבני הבקר הנלווים ונוסף לזה הושקעו כ-250 ימי עבודה בעדר העגלים לבשר שמנה בסוף תשט"ז כ-61 ראש.

מצב הבריאות וההתעברות השביעו רצון בהחלט בשנה האחרונה ורוב הפרות התעברו מהזרעה אחת או שתיים. יש להניח שהקדחת שהיתה „אורח תדיר“ בעדרים בעמק הירדן אינה מהווה עוד בעיה חמורה.

בכנרת, כבמשקים אחרים, מתעוררת שוב שאלת היקף הענף; השכלולים החדשים בעבודה

התאזרח סלק המספוא, על אף הקשיים שנתגלו בגידולו בעבר. המיוחד שבאספקת כנרת, לגבי שאר משקי עמק הירדן, הוא בעיקר באספסת הירוקה — הכמויות הגדולות והספקתה במשך כל חודשי השנה.

בתשט"ז זכה עדר כנרת באליפות התנובה הממוצעת לפרה באיזור עמק הירדן — 5112 ק"ג לפרה, מהושב לפי כמות החלב שנחלבה למעשה. ההישג הזה נראה חשוב באופן מיוחד בזכרנו שבתש"ד עמד העדר על תנובה ממוצעת של 3900 ק"ג; אם אין זכרוננו מטעני הרי זהו המקרה הראשון של תנובה ממוצעת מעל ל-5000 ק"ג באיזור זה. מובן שגם כאן נסתייעו בסלקציה הרפיה לשם העלאת התנובה, אבל יש להניח שתפקיד נכבד מילאה האספקה המשופרת ובמידה מסוימת גם השינוי בשיכון הבקר — בסככות במקום הרפתים הסטנדרטיות.

נמסר לי עוד שחל מפנה בשאלת גיל ההרבעה של העגלות; מזריעים רבות מהן כבר בגיל של שנה ורבע. הוויכוח בשאלה זו אינו יורד מהפרק זה שנים רבות ויהיה זה מעניין לבדוק מחדש את הבעיה על יסוד הניסיון שנערך בעדר כנרת. כשהסתכלתי במבכירות שבגיל 15—16 חודש, הרי הרשם שלי היה שאמנם בגרו די ולפי התפתחותן הגופנית הגיע תורן להתעבר. יש להניח שהזהירות בניצולן בשתי תקופות החליבה הראשונות תסייע להתפתחותן המלאה בעתיד והן תוכלנה לזכות גם לאריכות ימים.

ענין מיוחד עורר בי מוצא העדר הקיים לפי קווי האמהות. בעדר היסוד של כנרת, מלפני שלושים שנה, נתקלתי בפרות מקומיות אחדות (ערביות), צידוניות, בירותיות וגרמניות (מבך שמן?) וכן דמשקאיות. לפי מפקד העדר ב-1956 יוצא ש-182 ראש מתוך 255 (פרות, מבכירות ועגלות) הם צאצאי חמש אמהות היסוד לפי הסדר דלהלן:

1. „הררית“ (גזע מקומי-ערבי) 58 צאצאים
2. „מלכה“ (גרמנית, בן-שמן?) 38 „
3. „אמונה“ (מקומית-ערבית) 31 „
4. „בטוחה“ (בירותית) 31 „
5. „אמיצה“ (בירותית) 24 „

שאר 73 הראשים הם צאצאי 11 אמהות —

בכנרת כבכל שאר המשקים בעמק הירדן. והרבה פנים לבעיה זו: התחרות של ענפים „מיוחדים” יותר, כגון דגים, בננות, עגבניות וכדומה, שאלת היבולים של גידולי המספוא למיניהם השונים, שאלת העבודה בגידולי המספוא ועיקר העיקרים — שטחי הקרקע המוגבלים העומדים לרשות האוכלוסיה המתרחבת שבישובים הקיימים. אין זה קל להציע פתרונות, אולם יש להזהיר בפני הגדלת העדר תוך מגמה לצמצם את מנת המספוא הגס ולמלא את החסר במזון מרוכו, כי בלאו הכי כבר הגיעו במספר משקים בעמק הירדן, ובכללם גם כנרת, ל„יחס” עדין בין מנת המזון המרוכו ומנת המספוא הגס.

נראה לי שבמקרה ולא תימצא אפשרות להקצות שטחים נוספים לגידולי מספוא, הרי הגדלת העדר תתאפשר רק בדרך הגברת היבולים ליחידת השטח, ומה שחשוב עוד יותר, ע”י העלאת טיב המספוא. יש לי הרושם, מביקורי זה בכנרת, שאמנם חותרים אנשי המספוא והאחראים לענף הבקר לפתרונות מסוג זה ויש לקוות שיצליחו בכך.

י. עצמון

מאפשרים ניצול יעיל יותר של צוות העובדים הקיים וכן של ההשקעות במכון החליבה היקר ע”י הגדלת העדר. לסוף שנת תשט”ז היו בעדר כנרת 122 פרות ו-132 עגלות לגיליהם השונים; מובן שאין קושי להרחיב את עדר הפרות עד ל-200 פרות במשך תקופה קצרה יחסית, ואין כל ספק שגם ביצוע החליבה של עדר מוגדל בבית החליבה הקיים אפשרי הוא ללא השקעות נוספות, אולם מתעוררת מיד שאלת האספקה. כידוע מגוון הוא מאד ניצול השטחים במשקי עמק הירדן וישנם ענפים שמופיעים כמתחרים קשים לגידולי המספוא, ואין זה דבר קל להכריע בשאלה, כשיש הכרח ל„סחוט” את מאכסימום ההכנסה מכל דונם שלחין שעומד לרשות המשק. כיום תפוסים כבר כ-400 דונם בגידולי מספוא רב-שנתיים (אספסת ומרעה זרוע); עוד 336 דונם היו תפוסים בתשט”ז בגידולים עונתיים, היוצא שלמעלה מ-600 דונם פיסיים מנוצלים כיום לתכלית ייצור האספקה הגסה עבור העדר בגודלו הנוכחי וכל היבול של השדות האלה אינו מספק אלא משהו למעלה מ-50% של תצרוכת העדר. זוהי בעצם הבעיה, בה’ הידיעה, של ענף הבקר

הישגים חדשים בביקורת תנובת החלב באר”ב

בשנת 1955 עמדו בביקורת תנובת החלב באר”ב 1.333.866 פרות ותנובתן הממוצעת הגיעה ל-4308 ק”ג חלב, 170 ק”ג שומן, 3.95% שומן ממוצע, לעומת 4245 ק”ג חלב, 169 ק”ג שומן בשנת 1954. מדינת קליפורניה שוב עומדת בראש הרשימה עם 176.893 פרות, אשר הניבו בממוצע — 4723 ק”ג חלב, 174 ק”ג שומן, 3.69% שומן ממוצע. ממוצע זה הוא רק ב-113 ק”ג חלב נמוך מהממוצע בספר העדר שלנו, אבל הושג רובו בשתי חליבות ביממה.

בקר חלב מארה”ב לרוסיה

משלוח של בקר חלב מארה”ב ניתן לרוסיה במתנה ע”י החברה האמריקאית „הייפר פרוג’קט בע”מ”. תברה זו, מיסודה של הכנסיה הלותראנית בארה”ב, שלחה מאז סוף מלחמת העולם השנייה בקר במתנה ל-39 ארצות שונות. הסכמת הממשלה הסובייטית לקבל את המתנה ניתנה לאחר ביקורה של המשלחת החקלאית הרוסית בראשותו של סגן שר החקלאות הסובייטי בארה”ב בקיץ אשתקד. במשלוח — 48 מבכירות הרות ושישה פרים צעירים מהגזעים הולסטין—פריזי ושווייצי חום.